

I

(Resolutioner, rekommendationer och yttranden)

YTTRANDEN

REGIONKOMMITTÉN

135:E PLENARSESSIONEN, 26.6.2019–27.6.2019

Yttrande från Europeiska regionkommittén – Makroregionala strategier, såsom den för Donau: en ram för att främja transnationella kluster

(2019/C 404/01)

Föredragande:	Dainis TURLAIS (LV–ALDE), ledamot, stadsfullmäktige, Riga
Referensdokument:	Rapport från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén om genomförandet av EU:s makroregionala strategier COM(2019) 21 final

POLITISKA REKOMMENDATIONER

EUROPEISKA REGIONKOMMITTÉNS STÅNDPUNKT

1. Kommittén sätter mycket stort värde på det rumänska ordförandeskapets begäran om ett yttrande från Europeiska regionkommittén (ReK) om Europeiska unionens konkurrenskraft och industripolitik, vilken bland annat syftar till att utveckla transnationella kluster för en bättre ekonomisk konvergens på makroregional nivå (såsom t.ex. Donauregionen).
2. Kommittén ställer sig positiv till kommissionens andra rapport om genomförandet av EU:s makroregionala strategier ⁽¹⁾, där man bedömer genomförandet av fyra makroregionala strategier som främjar regional utveckling, och behandlar utvecklingen av dessa strategier i anknytning till den möjliga budgetramen för EU för perioden efter 2020. I det arbetsdokument från kommissionens avdelningar som åtföljer rapporten görs en utförlig bedömning av varje makroregional strategi ⁽²⁾.
3. Kommittén gläder sig över att kommissionen i rapporten noterar konkreta resultat i fråga om miljö och klimatförändringar, forskning, innovation och ekonomisk utveckling samt konnektivitet. Samtidigt pekar kommissionen med rätta på de utmaningar som de ansvariga för de makroregionala strategiernas genomförande ställs inför: skillnader i administrativ kapacitet, ekonomisk utvecklingsnivå, utmaningar i fråga om flernivåstyrelse och finansieringsproblematiken.
4. Kommittén välkomnar slutsatserna från Europeiska unionens råd av den 21 maj 2019 om genomförandet av EU:s makroregionala strategier ⁽³⁾, där rådet uppmanar de deltagande länderna att stärka egenansvaret och det politiska stödet på nationell nivå samtidigt som lokala och regionala intressenter uppmanas att delta, och där man även framhåller vikten av att fortsätta att använda makroregionala strategier som en strategisk ram för att främja ett mer enhetligt och samverkande genomförande av EU:s politik, program och fonder.
5. Vi betonar att det vid flernivåstyrelse inte bara är viktigt med samordning på makroregional och nationell nivå utan att det är ännu viktigare att också involvera företrädare för städer och regioner.
6. Kommittén upprepar att de makroregionala strategierna återspeglar en sann och i grunden europeisk vision ⁽⁴⁾, och vi välkomnar det som sägs i kommissionens rapport om att de makroregionala strategierna "har stor potential och bidrar på ett unikt och innovativt sätt till samarbetet inom EU och med grannländer". Kommittén upprepar dock att EU behöver en vision för territoriell utveckling ⁽⁵⁾ som sträcker sig över gränserna.

⁽¹⁾ COM(2019) 21 final.

⁽²⁾ SWD(2019) 6 final.

⁽³⁾ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9895-2019-INIT/sv/pdf>

⁽⁴⁾ Europeiska regionkommitténs yttrande om "Genomförandet av de makroregionala strategierna" (COR-2017-02554).

⁽⁵⁾ Europeiska regionkommitténs yttrande om "Territoriell vision 2050: vilken framtid?"

7. Kommittén betonar att det mål som fastställts i Lissabonfördraget – ekonomisk, social och territoriell sammanhållning – ännu inte har uppnåtts. Ekonomisk tillväxt och det ökade välstånd för medborgarna som den för med sig kommer att göra det möjligt för EU att bli verkligt starkt. Genom att utnyttja den potential som finns på alla befintliga förvaltningsnivåer inom EU för att främja den ekonomiska tillväxten kan de makroregionala strategierna utgöra ett viktigt bidrag för att inom en rimlig tidsram utjämna levnadsstandarderna för människor som lever i angränsande områden och på så sätt uppfylla det sammanhållningsmål som fastställts i EU:s grundfördrag. Strävan att öka våra invånares välstånd måste stå i centrum för varje politiskt dokument.

8. ReK noterar återigen att de makroregionala strategierna har blivit ett utmärkt nedifrån och upp-orienterat, territoriellt samordningsverktyg för en effektivare användning av makroregionernas gemensamma potential⁽⁶⁾. De skapar möjligheter till ett verkligt flernivåstyre utan att skapa nya byråkratiska strukturer och minskar samtidigt klyftan mellan politiken på EU-nivå och lokal nivå genom att direkt involvera företrädare för städer och regioner.

9. Kommittén välkomnar det som kommissionen har uppnått i klusterpolitiken och efterlyser en mycket närmare koppling mellan klusterpolitiken och de makroregionala strategierna. Detta skulle bidra till den ekonomiska tillväxten och främja uppnåendet av sammanhållningsmålen, eftersom det främsta syftet med denna politik är att öka de regionala konkurrensfördelarna. Klustren ger redan nu ett verkligt och mycket positivt bidrag till genomförandet av de makroregionala strategierna. Projektet "DanuBioValNet"⁽⁷⁾ i Donauregionen skapar t.ex. nya värdekedjor för biobaserade produkter. De makroregionala strategierna stimulerar bildandet av kluster men begränsar inte på något sätt klustrens verksamhet till de geografiska områden som omfattas av de makroregionala strategierna.

10. Vi hänvisar till vårt yttrande om "Genomförandet av de makroregionala strategierna"⁽⁸⁾, i vilket kommittén uttryckte sitt stöd för principen om "tre ja" för att förbättra de makroregionala strategiernas funktionssätt: "ja till bättre synergier med finansieringsinstrumenten, ja till en bättre integrering av befintliga strukturer i de makroregionala strategierna och ja till ett bättre genomförande av de befintliga reglerna". Kommittén beklagar att kommissionen inte har tagit hänsyn till detta förslag.

11. ReK delar fullt ut det italienska ordförandeskapets syn på EU:s strategi för Alperna om att en integrering av EU:s makroregionala strategier inom den rättsliga ramen för sammanhållningspolitiken under åren 2021–2027 skulle gynna alla, eftersom det skulle stärka dessa strategier och bidra till att förbättra den territoriella sammanhållningen i unionen.

12. Kommittén står öppen för ett initiativ till en ny makroregional strategi som utarbetas och stöds av flera medlemsstater och regioner och som syftar till att anta gemensamma utmaningar inom ett bestämt geografiskt område. Vid bedömningen av inrättandet av en ny makroregional strategi måste man se till att den inte försämrar befintliga makroregionala strategiers funktionsförmåga.

13. Kommittén stöder initiativet att inrätta en EU-strategi för den karpatiska regionen, som skulle utgöra en permanent ram för samarbetet mellan länder, regioner och samhällen i denna region. Ett strategiskt dokument som utarbetas för den karpatiska regionen kommer dels att inriktas på de problem som makroregionen står inför, dels skapa möjligheter att utveckla den specifika kulturella och miljömässiga potential som finns i länderna i denna region. Vid arbetet med att inrätta denna strategi bör deltagandet av många aktörer som företräder såväl den lokala och regionala nivån som den nationella och europeiska nivån framhållas, vilket bland annat återspelas i verksamheten inom mellanregionala gruppen "Karpaterna" inom ReK.

14. Kommittén ser positivt på de diskussioner som förs av regionerna och staterna i Atlantområdet, som för närvarande deltar i havsområdesstrategin för Atlanten, om att gå mot inrättandet av en makroregional strategi som ska bygga på det samarbete som funnits mellan parterna i Atlantområdet i årtionden. En makroregional strategi för Atlantområdet skulle komplettera den nuvarande havsområdesstrategin genom att tillföra en politisk dimension och flernivåstyre som skulle kunna inbegripa stater och regioner i tredjeländer, utvidga dess tillämpningsområde till territoriella frågor och främja större samstämmighet mellan de tematiska prioriteringarna och de befintliga finansieringsinstrumenten. Den makroregionala strategins fokus skulle ligga på havsområdet, t.ex. havsenergi som utpekats som en prioriterad fråga för aktörerna i Atlantområdet, samt på relevanta områden såsom sysselsättning och utbildning.

⁽⁶⁾ Europeiska regionkommitténs yttrande om "Genomförandet av de makroregionala strategierna" (COR-2017-02554).

⁽⁷⁾ <http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/danubiovalnet>

⁽⁸⁾ Europeiska regionkommitténs yttrande om "Genomförandet av de makroregionala strategierna" (COR-2017-02554).

Finansiering och förvaltning

15. Kommittén betonar behovet av att fortsätta att integrera de makroregionala strategierna och EU:s sektorspolitiska program – såsom Horisont 2020, Erasmus+, Kreativa Europa, programmet för företagens konkurrenskraft och små och medelstora företag (Cosme), Life, Fonden för ett sammanlänkat Europa och Europeiska fonden för strategiska investeringar – för att säkerställa synergieffekter i syfte att lösa gemensamma prioriterade problem.
16. ReK välkomnar kommissionens försök att med förslaget till en rättsakt om europeiskt territoriellt samarbete säkerställa bättre synergier med Europeiska regionala utvecklingsfonden ⁽⁹⁾. Vi noterar dock att dessa anpassningar endast rör en mycket liten andel av EU-medlen.
17. Kommittén ställer sig bakom kommissionens rekommendation om att säkerställa en bättre harmonisering av de prioriteringar som nämns i de makroregionala strategierna med alla EU-fonder och att samordna verksamheten för de nationella myndigheter som ansvarar för planeringen och de huvudansvariga för de makroregionala strategiernas genomförande innan partnerskapsavtal ingås. De stater och regioner som är involverade i genomförandet av de makroregionala strategierna måste nedifrån och upp och tillsammans enas om prioriteringarna för dessa strategier.
18. Kommittén uppmanar kommissionen att säkerställa samordningen inte bara mellan länder och i varje land utan även på den tredje nivån – EU-nivån. De makroregionala strategierna avser många politikområden och utarbetandet av dem hänger inte bara samman med utarbetandet av EU:s politik för territoriellt samarbete. De politiska strategier som avser finansieringen av de makroregionala strategierna är därför inte sammankopplade. För att säkerställa ett verkligt flernivåstyre måste de också genomföras på de områden som faller under kommissionens direkta ansvar genom att man ser till att det arbete som kommissionens olika generaldirektorat bedriver beträffande var och en av de makroregionala strategierna integreras.
19. ReK anser att det nätverk av nationella myndigheter som har förvaltats medlen från Europeiska regionala utvecklingsfonden i Östersjöregionen sedan 2016 är ett bra exempel på samordning nedifrån och upp som skulle kunna främjas inom politiken på andra sektorsområden och i andra geografiska områden.
20. Kommittén ställer sig helt bakom kommissionens åsikt att ett lyckat genomförande av de makroregionala strategierna är beroende av det engagemang som medlemsstaterna och regionerna visar. Potentialen hos dessa strategier kan inte förverkligas – och de kan inte heller genomföras på ett effektivt sätt – om de inte tilldelas nödvändiga resurser, däribland ekonomiska och mänskliga resurser.
21. ReK betonar att de makroregionala strategierna, genom att bidra till att samordna befintliga strukturers verksamhet och kunskaper och därigenom öka effektiviteten i utnyttjandet av tillgängliga finansiella resurser, har visat sin betydelse i försöken att främja och förbättra tillämpningen av principen om flernivåstyre vid genomförandet av EU-projekt.

Förenade kungarikets utträde ur Europeiska unionen

22. Kommittén framhåller återigen, och framför allt i anknytning till Förenade kungarikets utträde ur Europeiska unionen, att de makroregionala strategierna kan främja en integrerad utveckling även bortom EU:s gränser. ReK föreslår därför att man överväger hur dessa strategier skulle kunna bidra till att forma de framtida förbindelserna mellan Förenade kungariket och EU, och uppmanar båda parter att nära involvera de lokala och regionala myndigheterna i den fortsatta diskussionen om denna fråga.
23. Vi påminner om att ReK har erkänt att de makroregionala strategierna, som skulle kunna omfatta regioner i Förenade kungariket och EU, skulle vara ett viktigt verktyg för att säkerställa en hållbar gemensam programplanering, samordning och samverkan mellan Förenade kungarikets och EU:s städer och regioner i framtiden. ReK anser att städer och regioner aktivt måste involveras i utvecklingen av ett sådant samarbete.

Kluster

24. Kommittén framhåller att i en värld där den globala konkurrensen inte längre yttrar sig i en konkurrens mellan företag utan mellan regioner, har klustren som kompetenscentrum stor betydelse i försöken att öka regionernas välbstånd, förbättra deras konkurrenskraft och främja deras ekonomiska utveckling och på så sätt bidra till den territoriella sammanhållningen.

⁽⁹⁾ Artikel 15.3 i "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om särskilda bestämmelser för målet Europeiskt territoriellt samarbete (Interreg) med stöd av Europeiska regionala utvecklingsfonden och finansieringsinstrument för externa åtgärder", COM(2018) 374 final.

25. ReK betonar att klustren är viktiga drivkrafter för innovation, eftersom de drar till sig investerare och innovatörers uppmärksamhet och involverar företag, lokala myndigheter, forsknings- och utbildningsinstitutioner. Kommittén betonar att det är ytterst viktigt att involvera klustren i utvecklingen av strategier för smart specialisering, i synnerhet inom de tematiska plattformar för strategier för smart specialisering som har lanserats av Europeiska kommissionen. De makroregionala strategierna kan utgöra en naturlig språngbräda för en klusterbaserad strategi. ReK betonar vikten av att stödja en effektiv samordning mellan strategierna för smart specialisering och de regionala och nationella strategierna i syfte att främja ett effektivt mellanregionalt samarbete genom en ökad etablering av kluster och större synergieffekter när det gäller tillgången till finansieringskällor och därmed även de makroregionala strategiernas mervärde när det gäller att åstadkomma en harmonisk utveckling i de berörda områdena. Kommittén upprepar behovet av att säkerställa hållbara former av finansiering för att stärka klusterinitiativen i samband med genomförandet av strategier för smart specialisering inom ramen för mellanregionalt och transnationellt samarbete.

26. Kommittén påpekar att samarbete mellan kluster också är ett lovande verktyg för att stärka en regions innovationsmöjligheter och att det gränsöverskridande eller mellanregionala samarbetet mellan klusterorganisationer därför måste omfatta inte bara Europa utan även världen, med målet att inrätta globala kluster. Makroregionala strategier som förenar EU-regioner, medlemsstater och vid behov även tredjeländer kan vara en lämplig ram för ett sådant samarbete.

27. Vi hänvisar återigen till slutsatserna från sammanträdet i Europeiska unionens råd den 12 mars 2018, i vilka en vidareutveckling av den europeiska klusterpolitiken efterlystes i syfte att skapa kopplingar mellan regionala kluster och utvidga dem till alleuropeiska kluster i världsklass som bygger på principerna om smart specialisering och därigenom stödja skapandet av nya värdekedjor i hela Europa. Finansiering för samarbete inom smart specialisering i hela EU bör därmed säkerställas i den kommande budgeten för Interreg.

28. ReK välkomnar slutsatserna från sammanträdet i Europeiska unionens råd den 21 maj 2019 om genomförandet av EU:s makroregionala strategier⁽¹⁰⁾, där man uppmanar till att dra nytta av kopplingarna mellan strategier för smart specialisering och kluster, för att bättre sammankoppla ekosystem och industri- och innovationspolitik inom de makroregionala strategierna.

29. ReK uppmanar därför kommissionen att utarbeta åtgärder för att fortsätta att stödja klustrens verksamhet och främja deras samarbete, särskilt genom att förbättra klustrens regionala dimension, och för att säkerställa större samstämmighet och synergier mellan klusterpolitik som genomförs med en territoriell och regional strategi.

30. Vi anser att de makroregionala strategierna kan bidra till att skapa en miljö där kluster kan blomstra. På så sätt uppstår det möjligheter för offentliga förvaltningsmyndigheter, i synnerhet på lokal och regional nivå, universitet, forskningscentrum och företag att agera på ett samordnat sätt. Gränsöverskridande kluster underlättar i sig samarbetet både över gränser och mellan sektorer och förenar olika partner.

31. Kommittén anser att EU i klusterpolitiken i större utsträckning bör stödja gränsöverskridande samarbete, t.ex. genom att bidra till att organisera evenemang för att finna internationella partner till klustren (och deras deltagare) och genom att anslå småskalig finansiering till experiment med och utveckling av samarbete mellan kluster. En sådan idé genomfördes till exempel på ett framgångsrikt sätt med projektet "Innovation Express" i Östersjöregionen⁽¹¹⁾.

Den makroregionala strategin för Donau

32. Kommittén framhåller att Donauregionen uppvisar stora skillnader på innovationsområdet. Vissa regioner hör nämligen till de EU-regioner som uppvisar de bästa resultaten, medan andra släpar efter. ReK noterar att skillnaderna beror på skilda grundförutsättningar och på den breda uppsättning förfaranden som styr forsknings- och investeringssektorn. Vi efterlyser därför en bättre samordning av de offentliga politiska åtgärderna på detta område samt smartare och mer målinriktade investeringar, bland annat från program på EU-nivå.

33. Kommittén framhåller att den förhållandevis snabba tillväxten i sektorn för små och medelstora företag är en av de viktigaste faktorerna för konkurrenskraften i Donaus makroregion. Eftersom klustren ofta är inriktade på små och medelstora företag och eftersom det finns ett nära och positivt samband mellan en regions prestationer på innovationsområdet och dess konkurrenskraft, skulle detta kunna vara en möjlighet för regionen att förbättra sin konkurrenskraft.

⁽¹⁰⁾ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9895-2019-INIT/sv/pdf>

⁽¹¹⁾ <http://www.bsr-stars.eu/innovation-express/>

34. ReK anser att det på makroregional nivå krävs en mer aktiv strategi för förbättrad konkurrenskraft och att ramen för klustrens vidareutveckling måste förbättras, även om det redan nu genomförs ett antal lovande makroregionala projekt och initiativ. Vi uppmanar kommissionen och de institutioner som genomför de makroregionala strategierna att inte bara övervaka och utvärdera genomförandet och resultaten av dessa initiativ utan att också dra slutsatser, utbyta erfarenheter och erbjuda nya mekanismer för att stödja tillväxt och förbättrad konkurrenskraft på makroregional nivå.

35. Kommittén anser att man bör överväga möjligheten att utarbeta en strategi för smart specialisering för Donaus makroregion där man bör ta hänsyn till regionens särskilda styrkor och behov, såsom en förhållandevis stark tillväxt inom sektorn för små och medelstora företag.

36. ReK efterlyser ett systematiskt utbyte av erfarenheter, information och uppgifter med andra makroregionala strategier för att utveckla konkurrenskraften i makroregioner som är inriktade på grön ekonomi, innovation och skapande av nya arbetstillfällen.

37. ReK betonar att kluster också utgör en viktig del av triple helix-modellen, som inbegriper samarbete mellan universitet, offentliga myndigheter och den privata sektorn. Eftersom de befinner sig nära de lokala marknaderna och de lokala behoven är de ett lämpligt instrument för genomförandet av politiska åtgärder för konkreta platser och principen om nedifrån och upp-strategier.

Slutsatser

38. Kommittén betonar att man bör stödja alla initiativ som stärker enighet, samarbete, integration, säkerhet, social jämlikhet och verklig sammanhållning i Europeiska unionen. De makroregionala strategierna kan utgöra ett viktigt bidrag för att inom en rimlig tidsram utjämna levnadsstandarden för människor som lever i angränsande områden.

39. De makroregionala strategierna återspeglar en i grunden europeisk vision, de har en stor potential och främjar på ett innovativt sätt ett konkret samarbete för att uppnå gemensamma mål som är viktiga för invånarna, oavsett i vilket land eller vilken region de bor.

40. De makroregionala strategierna skapar möjligheter till ett verkligt flernivåstyre från de lokala myndigheterna ända upp till kommissionen, skapar dessutom inga nya byråkratiska strukturer och minskar klyftan mellan politiken på EU-nivå och lokal nivå. Samverkan mellan klusterpolitiken och de makroregionala strategierna kan bidra till att Lissabonfördragets mål – ekonomisk, social och territoriell sammanhållning – uppnås snabbare.

Bryssel den 26 juni 2019.

Karl-Heinz LAMBERTZ
Europeiska regionkommitténs
ordförande
